

Taalín Kítaabe

nan giri

Buubu Yaamadu Tunkara

Xuusaane, Gidimaxa

(Proverbes en langue soninke)

Taalín Kítaabe

nan giri

Buubu Yaamadu Tunkara

Xuusaane, Gidimaxa

(Proverbes en langue soninke)

1999

1999

Sere be ga da taalínu ku muuru do na i safa:

Mahanmadu Bonmu

Nataalindaano:

kaara 5, 41: Susan Rose

kaara 17: Jean-Marie Boayaga

kutte: Mbanji Bawe Ernest

Depot Legal N°103567

1ere trimestre 2000

Imprime par l'Association SIL à Abidjan

Soninke/1ere edition/exemplaires

Safandi yinme

Nsewonta xooren ya na ku digaamu safana katti ke kitaabe xarangaanon ga Sooninkan xannen ga. O na a tu ti xabiila, walla xa danben wurugiyen jaaten ra wa ragene ti a xan safanton ga. O ga koota be yi xo lenki, dudoxotoyen jiagi Sooninkan xannen kanma moxo siri, baawo safemoxo sabatinten kite a yi, a su ga duge ti a yi; xarangaano gabo wa xanne ke saasa, soron wa kitaabun safana Sooninkan xannen ga fi gabo kanma. O fedden naxaane siitiyen na kitaabe dabariye ke du ya kanma, moxo be soron ra ga katta safandini, do na safandu ku jia kitaabu ya, kitaabu ku xa ra ga sanqini Sooninkara su yi moxo be.

Xa safande, maana ya na a yi. Safanden na hadamarenmen tuwaaxun ya bangandini kuudo a nan maxa sanku, do a n jia jiida yi kuttun danga an ga duna noqu wo noqu do a waxati wo waxati. Ken ya ni, o maamanden wa katti safandaanon ga. Safandaano ga nta no, kitaabi dabarikonpon na xoyi mara duurun moxon ya.

Hari na xeeru jia o su danga, na o jia a sagon battaano yi o bireyen noxonga!

SIL fedde
Bamako, 1999

Ro Rage

Ku taalinu giri taali kattan xoore ya yi i sefon noxon ga, ken ga ni Buubu Yaamadu Tunkara yi, a ga bakka Xuusaane (Gidimaxa). Xoo su ga a tu moxo be, taalin wa xiiman roono digaamen ga. Digaame xiimanten xa ga na koni noqu wo noqu, terinkanon wa sewono. Wuren ya na taalin ga, taali su do i koniran ya ni sefen noxon ga. Ken ya ni, o sinmaye maxa ke taalin kitaabe wa jiaana sabaabu yi na fo kafu a xarangaanon tuwaaxun ga, do na i masalangundi xa. Tuwaaxu yogo ya faayi ke yi, safanden do xarangen ga jiaana sabaabu yi na a sanqi, a xarangaana su ga i taqen wuttu a noxon ga. Manin sigi Madi Kaama toxon ga kori sankunu Sooninkara? Ti o ga na jii taalin katta o tiini ya: “Madi Kaama ti...” Ken ya ni, taalin nafan xooren ya ni digaamen noxon ga.

0 maamanden do o xantanden wa katti Buubu Tunkara yi.

Xuusaane, 1999

TAALIN KITAABE

1. Singiyen nan lirji jiogomen da, xa a falle nta durjene a da.

A wure ni manne?

Misikiinen wa a

mulla i n siro, xa seye

ga nta a da, a siroyen

toqo a ganniyen ya ti

tanni. Misaale:

yaxare yogo da i

renmen xeyi katti

jula yogo yi ti selli

lanparen xaso ga a

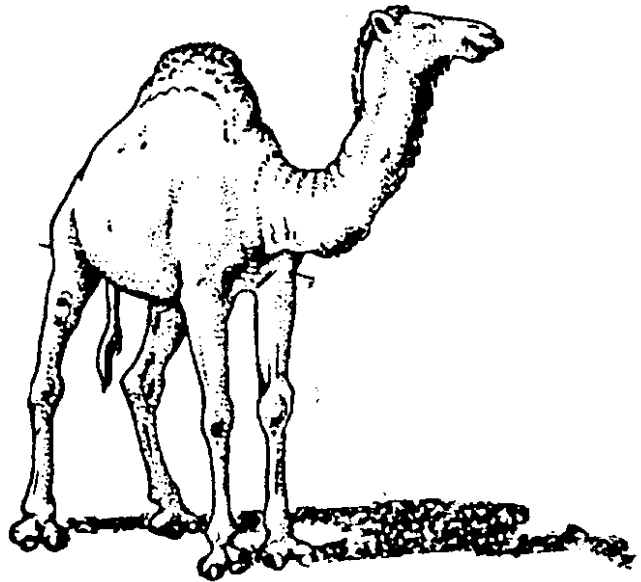
maxa, a na fo kini i ya

i ga a roono i lanpan

ga; yaxare ke gidanyugon jii taaxunu jula ke kaaran ga, a

xusi ke taali ko na a koyi ti i wa a mulla na lanparenmu

xobo i gidanyaxaren da xa xaalisi nta i maxa.

2. An ga nexu, i da an ku ya.

A wure ni manne? An ga na an leminun xiri na fo taxandi i

naxa, a n gaba yogo ga neqe i taqen ga a na xusi butu. An

na ke taali ko.

3. Saado sere ga fexen faayaken jiaana na i faaba furen yaafi, a jii a worindini a da a birantaaxun ga a na a jin mini, ken yan jii fo sirono a yi.

A wure ni manne? Ken wure ni fi su ga a yi jianwaxatin ya na a yi, baawo an ga na fi dabari waxati ya a waxati ga fe, a wa xo ken fi ma nafe. Fi su ga a di a do bire ya ni. Fin ga da i biren sooxi tanni, a wa xo a nafan ga roxo.

4. I ga ti yaaxen wa yigene, i ma ti a xaye.

A wure ni manne? I ga ti xaaIisin wa kitene Faranci ya, a feti xo ku beenu ga teile Faranci i ga teile a xooro baane wo, i teile golli ya, non tugaaden ya gaben ni xa a wure feti nan ti xaaIisin wa xoorene non ga xo an ga sokken xoorono moxo be.

5. Sere nta i yaaxen roxono i xanan ga an yinme nan faayindi ti an kofen ga.

A wure ni manne? An na seren haajun siro, haaju sironde ke noxon ga ma an gan xusini an yinme haajun bonondini. Fo baane be ga an ken yinme maxa, an na xusi du kuma ken ga bogobogo na ajia an kappallenman danga ti siroyen ga. Ken majia, sere nan maxa siro, siroye be ga an yinme haajun bonondini. Misaale: doroke baane ya na an ken maxa, ti an menjangen ya ni ke yi, a da an jiaaga, an xusi a wutu na a kini a yi an yinme fateduuron toxo; ken feti siroye yi.

6. Ji ga tewo moxo wo moxo, a mulono ya.

A wure ni manne? Sere ga butu moxo wo moxo, a ga na bara fo yogo yi; a butten ga na yanqa, an ga na a jaaaga a wa dugene ayi.

7. Yaaxo beenu ga ma texe doome, i ra nta wujiini doome.

A wure ni manne? A wure ni o ma ri doome duna yi, o su nta kalla doome xa.

8. Seren ga na muxu moxo wo moxo, an yaaxen wa an du yi.

A wure ni manne? A wure ni sere nta sankunu i yinme ken ga.

9. An ga na jii tiini “in yinmen siyinten ni” a ma kijie kunaye yi, kufunen bogu a yi.

A wure ni manne? Sere, an ga na ti an ra wa fi danga, xo doomagumu ku beenu ga riini i ga tiini “n ke ra wa ke danga, n ke ra wa ke danga”, a ma kijie ken ga, an ra ga fo be yi, a dabari o na a wari. Sere ra ga fo be danga, an ma xawa kunana ken ga.

10. Na katon filli ya na me fallen tarana.

A wure ni manne ? N na a jia an danga, an na a jia in danga, kun yan katta toqo doome. N na siro an danga, an na siro in danga, kun yan katta toqo doome.

11. An ga na ti “an nta teile kaane, an nta teile falle” xa soro sikki ya ni.

“N nta saqa ma naxaane” xa soro sikki ya ni.

A wure ni manne? Sere ga xeere ti i nta ke yi ma ke, a yaaxen na fo tana ya yi.

12. Kille ga laato wo laato, a warene debe ya yi de.

A wure ni manne? Fi ma fo ga dalla wo dalla, a jiemene ya. Duna yinme wa jiemene sakkati fo be ga duna noxon ga.

13. Sere be ga najiiijienjia du danga kallu, ayiwa dullen ya na kobilensangen roono i do an naxa.

Awure ni manne? Sere be ga na ti i ke nta soxono ma i nta gollini, ayiwa dullen ma korin ya na an kitana de.

14. O n daga doome da gaare xenpa.

Awure ni manne? Gaaranten ga kanna sere su yi, ken ni a ga na gaaren ko ke be ga a xenpana: sere be ga tiini “o n daga doome”.

15. Selingen ga na xuru an saxan ga, maxa ti a da haasidi, daga a yinme soxuran faayi dukkun noxo.

Awure ni manne? Xo gollijan beli, an ga na jii tiini gollijan belin danga bariman da a marian

deema, a ma a jia i yinme danga yaala a na a jiaana an ken ya dangaba?

16. An ga na teyinnen saaten kini i me teyinnen ga, a wa a karini.

Kejia yaxaare yogo ya yi a ga daga i tongen ligondi tagayugon bangen ga kandaaran ga. Ayiwa tage ke da a ro yinben ga, a ga da a bogu yinben ga na a ligondi tanni, yaxaren xusi ri katti tagen ga ti i ri i tongen wutu. Tagen

ti ayiwa an tongen faayi, xa maxa a ro an kunken ga de, ken ga fe an teyinnen wa kalla. Yaxaren ga da tongen wutu, a ga bogu a da i kaaron faayi, a ga ma sere wari, a ti 'jaaxa ke ya gajiaana a saaten ga, a wa kalla saasa." Axusi tonge ke ro i kunken ga, tongen da a kunken buyi; a xusi a farati bakka kunken ga. A ga daga kan ga, i ga da a tirindi ti manne xa n da a kita i kunken ga? A ma duge na fofoko. Ken yan da a koyi ti an ga na teyinnen saaten kini i me teyinne yi, a wa a karini.

17. Tinkanbon filli ga ri fugo me yi, funbunnen ya na baanen ga.

A wure ni manne? An ken do sere ni xabiila baanen seren ga, an ken da fi yogo dabari a kori a dabarini, a wa jiiini fo yan da ken kaba : misikiinaaxu, a do fogumaaxu.

18. Seren nan kuti kanfinan ya yi an nan saxu deenen ga.

A barika toro da saado yaaxe ga a walla.

A wure ni manne? Sere ga na digan lige ko an danga, maxa digan duuro ke raga de, a ga na a jiangollen dabari bire be, an nan saxu ken ya yi. Sere ga na digaame ko an danga, an na ti uhu, a ga na a dabari bire be, tiigande daga an danga ken biren ya yi.

19. "Njii teile xattinin kini an ga, xa i joxi killen ga." Ajaabidon ni "uhu ya yi".

A wure ni manne? Seren ga ni gaarante yi moxo wo moxo, an ra nta tiini a ganniyen ni gaare yi.

20. Me ma yigeyen ya na suxujiaaxun ligondini.

A wure ni manne? Soron ga na kafi, n ke na taanun wutu, an ke na yinmun wutu; n na a jia an danga, an na a gia in danga.

21. Amaanan ni ken ya yi. An ga da nuxudunwurugumen wari a ga to, a da arafatun ya kita.

A wure ni manne? An ga na misikiinen wari a diganxannun ga xoto tanni, a da fonne ya kita.

22. Sere be nda gurangen ro sanjan ceeron tan ga, tenkunda gäbe ken na a katixannen mukku ya.

A wure ni manne? An ga na digaamen ko munafaxin jon ga, a wa xo an ga da a ko duna su ya taanun kanma, baawo munafaxin ken na xo sanjan ceeron ga, tenkunda su a wa no; munafaxin xa ga na taaxu noqu su ma a ga da fo ko.

23. An ga na a mugu ti bakkaanen ro tagayen naxan ga, a kare ya. Tagayen ga ma kare bakkaanen ra nta roono i naxan ga.

I ga tiini xana sire n fasu waaxi bure yi, ken ni gaaren ya baawo sere waaxi ga na bono moxo wo moxo, an ra wa tiini kaati ni in xana xasen ya xa kaati ni in waaxi xasen ya, ken ni gaaren ya. Fo be me ga ntaxa kitene abada abada, fo wa riini siro na ken baga ba? Xanaaxu ra na sirono a ga xotono maarenmaaxu yi kan moxo?

Misaale: yogo yogo ya ni, a do i waaxin ga me maxa kan ga, i su faaba baane xa i nta saaxe yi. Munafaxinun ro a do waaxi ke naxan ga, na i naxan bonondi. I maaren tinke yogo da a xiri koota yogo, a ti an ga da an waaxi ke be wara ti munafaxinun sefon ga, n faaga misaale baane koyini an ga an na ken faayi. Gelli an ga na bonen kita lenki, sere be ga wurunu an ga ken ni an xananu ku beenu an do i ga roonanbakka, i fina ya faayi wurunu an ga. An waaxi bure ke be ga no, hari an ga na bone kita, xunbane xunbane falle a ken nta wurunu an ga. Daga an na selinge kari an na a foro ku wutu an na i suusa an doroken ga. Xananu ku beenu ga an maxa, an na daga i wulli an na ti saasa ken, n da sere kari. I ga na bogu ti an da kille be ya, an na ken wari. A ri a da a jia kundun ga, a da selingen kari na a foro ku fuusa i doroken ga. Wuron kaanana, a daga menjan fanan bange a ti: “Kaati fulaana, a ti giri de, n deema n da seren ya kari saasa, an ma a wari n da labon ya ro a yi a ma togo a yi, o na me deema. A ti e!, a ti a ga kijae sere kallen ya yi ken, i ke yinme nta ken wure, daga de, i ga na an kita i na an karini ya. A giri no a daga menjan fillandi ke xa bange, a ti: “Fulaana fulaana, giri i da sere kari an na in deema.” A!, a ti an da seren kari, ayiwa i ke yinme nta ken wure, an ga feera be dabarini ken dabari de, ken ga fe i ga na an kita i na an karini ya. A daga katti waaxi ke be a do a ga faabe, a ti in gida in gida giri, a ti manne? A ti n da sere ya kari. A ti an ga da sere kari? A ti yobo. A ti a jia kan moxo? A bogu ti moxo a da a ko. A ti saasa ken, o n daga, in xoxone o n daga ya de! I ga na lege o yi noqu be i na o su kari no. Ken noqu ya ni, a bogu ti i moxo, i ga kijie fonfallun ga, a ti in gida sigi. A sigi. A ti n ma fofo jia, an kiilen taaxundi, n ma hari baane jia, yogo yan da ke digaame ko in da nan ti: i ga tiini menjan siren n fasu waaxi bure; i da a jii gaaren ya ni ken digaame ya. Ayiwa n ga daga in menjangu ku beenu sagata, baane su ti in danga n ga ma wuru su i ga na in kita su i na in karini ya. Ayiwa keeta ken, n ke do an ke, o ya ni baane ma duna gan giri, munafaxi su n maxa ware o

naxa. Ken ya ni, sere be do i waaxin ga ma gemu,
munafaxinun yan roono xa naxa. Taali ke maanan ni ken
yayi.

24. Segaanan xenteemen ga ligo, a tan na bette siren
yayi.

A wure ni manne? An ga na misikiinen wari a ga saqa
koran kanma a ga digan ligun koono, a haqilen wa a yi
nan ti nafaxa lamaane kite.

25. Yaxaren wa i saagandan tu gelli kiinen ga ma
kara.

A wure ni manne? O ga ke kiye be yi saasa, seren ga na
kara, koota baane, bito filli. Suna ke ni koota baane ya
tanni, bita filla maaro do tiye, o na xusi mungu do furen
ga. Ken wa a koyini o yi ti an xa ga na kara, kundun ya ni,
an wa an kara falle fiinun tu gelli an ga ma kara.

26. Hari furen ga laaxara, a nda dalla no a wa i
soxumoxon tuunu.

A wure ni manne? Golle be an ga a yi abada, an ga na jia
käme soorunbeli ya, an riini sooru kita ken golle noxon ga
ya. Na an toxo gollen ga, an riini a tu baane ya.

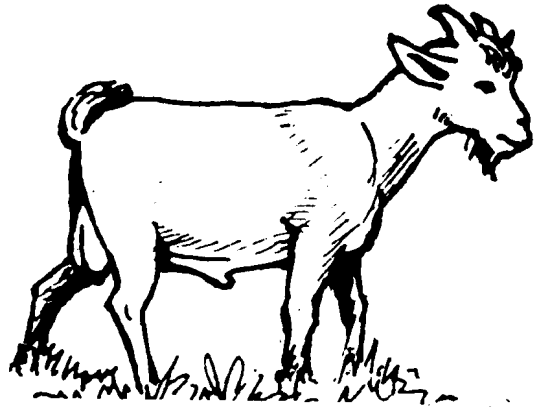
27. Fon seeranda nta xo a yinme.

Funen ga na suujii moxo wo moxo a ra nta jiaana
xo hadamarenme.

A wure ni manne? An ga na seren seera moxo wo moxo,
an ra nta jiaana xo an ga da ke be seera.

28. Jaman kafon sugo, abada a wuyini gunnen ya yi.

A wure ni manne? Furuban xalle, be su ga na i haajun bogu a yi, ken nta jiaana fo sabaante yi abada.

29. An ga na jiiijie be kanbon jaara, a ya na an xinjii.

Kejia yaxarinxase yogo ya yi, tunkanyugo baane wa i deben kaaran ga. Ken tunkanyugo, ayiwa yillen na a baane ya maxa a ga a gaagana. Ayiwa yille nta jamaane ke yi bogobogo, xa i be ga na daga katti ken tunkanyugo yi ti an wa yillen xobono, a na an tirindini ya duna ga lagarini moxo be. I be ga na a tu, a na yillen gaaga an ga; an ga ma a tu, a na an karini ya. Yaxarinxase yogo giri ti i ke wa teile. I ti an ga na daga, an ga na kori digaame ke jaabun koono, a na an karini ya. A ti yobo, a ga na i kari, a wa jiiini i saaten ya na a yi. A do kisimaaren daga, i ga dangini baane tanni, tunguron ga, kuuto yogo wa saqa tungurunganmen ga; a da yaxarinxase ke xiri ti: an teile minna? A ti i teile ke tunkanyugo ya bange i xa ti a na seren tirindini fo yogo ya yi, an ga na a ko a na yillen gaaga an ga, an ga ma a ko a na an kari. A ti an ga na daga a wa an tirindini ti duna lagarini kan moxo, an na ti duna lagarini *fisirinwallaaxun* ya yi; a me wa du an wa kisini. A ga daga katti tunkanyugo ke yi, a ti i ri yillixobe ya. A ti digan baane ya na yere de, an ga da a tu, yillen faayi n na a gaaga an ga, an ga ma a tu kaafan faayi n na an xurusi. A ti yobo, a ti ayiwa duna lagarini kan moxo? An na ke baane jaabi. Yaxarinxasen ti duna lagarini *fisirinwallaaxun* ya yi. A ti wallaahi, a ti an ken ken da a kita. A da yillen gaaga a yi. I ga yillene, i ga ri tunguro ke noqun ga a ti kisimaaren danga, a ti in kisimaare, ayiwa o da naxafan kita, a toxo manne, a toxo tiyen ya, tiye wa dangini kuuton ga ba? 0 na kuuton raga

o do a na daga o na a kari na a jaa yaraxate. Ken noqu ya ni kuuton ti a danya ti ayiwa n ga da digaame be ko an danya, ken digaame ya faayi ke kundu, i ke yan jia sabaabu yi an ga waase kalla, ken ga fe a jii an karini, xa yelli an da n ke toxono ti ken ya ba? An feti an ga da n ke fisirinwara ba? Ayiwa in digaame ke faayi do ke ya yi.

30. Yaaxe da fo gäbe wari, raqe kallu ya ni.

Toro da fo gäbe mugu, raqe kallu ya ni.

Ke yugo xa ya ni, koota yogo a ga gilli suwan noqun ya baane, a ri kiiditin dinka yogo yi kuuto yogo wa non ya, kuuto ke xusi ti a danya a ti : "Sere be ga na kuuru, an kisi". El, a sigi, a da i kaaron faayi, a ma fo wari a xa yaaxen na kuuton ya yi. A ga ti i wa janbandini baane tanni, kuuto ke yille tiini : "Sere be ga na kuuru, an kisi." Uni, a ti kuuton ya faaga sefe i ke da xa i ga na daga kaanu, i nda a ko soron tiini gaaren ya ni. A ga daga a xusi a ko kaara wo kaara kuuton sefe i ke da, ma tunkanyugon ga ken digaame mukku. A ti ayiwa a na a koyi i ya. Kuuton nan sefe an ken da! Kuuton ma sefe sere sirun da a sefene an ken ya da! A ga jia tonyu, an kisi, a ga jia gaare yi su, o nan an karini ya. A ti i na soron sukkandi do a batten ya. Tunkanyugon da sere sukkandi do a batten ya na a kaafan kini a yi nan ti a ga na jia gaare yi su, a n maxa giri no de, i na a xurusi. I daga, soron sukke do a batten ya ma i ga riini kiiditinye ke noqu, i da kuuto ke jii saqa, a ti ke kuuto ya ni. I ti ayiwa a tirindi gelli a ra ga sefene. A toxo kuuto ke ragana a ga a danpu danpunu; a da a yillandi a ma sefe, a da a kuppandi a ma sefe, a da moxon danben su jia, kuuton ma sefe. Ayiwa i ti a da gaare ko, xa da a raga xa na a soxundi! I da a raga na a soxundi, na a fanqa i da labon ro a xannen ya. A toxo i na a xurusi baane ya tanni, kuuton xusi ti : "Sere be ga na kuuru, an kisi." A ti ayiwa in digaame ke maanan faayi do ke ya yi, n ga sefe an danya, an gan kuuru ganpinca an ma kisi ba? An da a mugu ayiwa a joxi a kanma, a taaxu a kanma ya; an gan

kuuru yaala ke su wa roono a yi ba ma i ga da laabo taaxu an xannen ga? Ngan maxa sefe xa mene i jii an karini ya, xa an gan kuuru a ma jii kijaene ke su yi. Ken ya ni, kuuruye, kisiidun ya ni. Ken ya saabuda i ga da ke taali ko.

31. Sira wa regene, xobe nta bakka.
Kanme wure jabare nta tuyini.

A wure ni manne? An ken do fonsanqan wa doome, an wa a kappa me yi, a ken wa a bonondini. An ken wa gollini, a nafa nta tuyini baawo an do sere wa doome an ken wa a kappa me yi, a ken wa a sanqini.

32. Jenben ga moxo be, a wa a walla i timindan xa na kundun ya yi.

A wure ni manne? Ken ni sangaana be ga suuxunu ya yi. Ajia yugo yi wo, a jia yaxare yi wo, sangaanan ya ga ni. An ken wa a sinmana an ga moxo be an yaqe ke ga na bogu baane, ma an kiina ke ga na bogu baane, a na xo an moxon ya.

33. Ganbaritinmen do budubagandiyen ra nta genme.

A wure ni manne? Naaburu muuruyen do sangen ra nta genme. An nan ti an wa naaburen muurunu, an nan ti an wa jiaana sangaanan ga, a ra nta genme.

34. Fi siren ga na jia, kaman gabon wa a yi; xa fi buren ken, kamane nta kitene ken ga yinme.

“Kon xuru misiiden ga?” sere nta tuyini ken ga de.

A wure ni manne? Kootayi, lemine yogo da i faaba rajon bonondi a falle, faaben ga ri a tirindindi ti i rajon bono ko maxa? Sere su ma kite a ga tiini rajon bono i ke ya maxa. Axusi ke taali ko.

35. Turunge ga xaale tiye ya, dulle ya nta a yi.

Koota yogo, turunge do sugo gemu, a ti sugo da: "An dagana minna yi?", a ti i faayi riini daga o kan ya yi. A ti kuudo an nan kisi lenki an na tongunu sikki ko in danga. Ayiwa a ti dugu n na tongunu sikki ko an danga: a ti fana, an ga na in wara saasa n ga na daga, n ga na ti n ke do turunge da me wari a ma fo jia in ga, ayiwa i tiini gaaren ya ni; tongu ba ma gaare? A ti yobo. A filla, an xa yinme ga na a ko xa turun jaman da nan ti n ke do sugo da me wari xa n ma fo jia a yi, ayiwa i tiini gaaren ya ni. Asikka, a ti turunge, n do an ga ro ke digan laate su yi yinme dulle ya nta an ga, dulle gan na an ga n ke do an ga na me wari tirindinde nta roono o do me naxa.

36. An wullen ga na fo raga sere ga nta maana tu ke be da, “ri n na a faayi” ya na kiyen tewondini an ga.

A wure ni manne? An ga na renme kita, renme be jikkun buren ga ni, ayiwa an do jaxaseedi nta fatene.

37. “N xalle nta kitene”, faabaren digaame fe de, a wure ni be su na fo jia i du danga ya.

A wure ni manne? An ga na an faabanbaanen jiaaga fo yi, a ga ti an danga a nta kitene an xa wa a tu ti a wa a maxa xa; ken da a koyi ti an xa n xawa butte ya kitana, butte be ga sikki an ra ga a xallen me kitana.

38. An do sere ga na kafi, an ken wa an noxon booxono katti a yi, a ken wa i togen booxono katti an ga : janbayen wa a haqilen ga.

A wure ni manne? Soro, xa ga na kafi, xa ga na saxu me yi ken ya nan fasangunta. Nke saxu an ken ga, an ken bara saqa n ke yi, a wa jiiini janbayen ya na an haqilen ga.

39. Xottun soppinton yan roono ginen ga.

A wure ni manne? Soron gemunton yan katta fi su dabarini doome, xa ga na me faamu fi su ya, xa ra wa ken golle dabarini.

40. Sangallen noqu deppe, jiagamen su jurumini ti non ya yi.

A wure ni manne? Sere be fin gan roxo an maxa, abada an ga na giri an na gaaren siitini ken ya yi.

41. An ga na ti o na me xonnon kari, yogo yan teile yogo xanan kari.

Debe yogo tunkanyugon teile jia debe yogo murunte ya yi.

A wure ni manne? Yogo sere sire ni yogo sere bure ya yi. An ken ra wa sere yogo tiigana, na a jii yogo wa tiini ken ni bataran sere ya yi. An wa a jiiini an wa toorini debe yogo, xa debe yogo an ni kornen ya yi.

42. Fo dunbe ga na i be maama kari, kiyen finna bogunten ga, an kanna ya.

A wure ni manne? Watte be ga na lendunjaaxen renmen kari, ken watte baananne ga na a renme tana raga, a jootini ya.

43. Sadaxa ma yaada ti kange, kange xa ma yaada ti toro.

A wure ni manne? Misaale sere be ga suwanga i kan danga waxati su, suwan ri konto kan ga. Hari a yinme ga ma daga suwa a ga na suwan xobo kan danga, yaxaru nta xawa tiini barimanda baawo a yinme ga ma daga suwa. Ken ya ni, nan ti an ga ma kangen ya jia sadaxan ga falle, an sadaxa nta ragene, ken ma koni; kangen xa nta tiini i ga ma ro toro ya yi falle, i nta roono noqu tana.

44. Lenjan suure nta yigene xafu, ma an ga ti renmen ri faaben ga ma a ri saaxen ga.

A wure ni manne? Tenkandaana, abada an kiten ga sere ya yokken ga, an ra nta ken tongun koono. A ga na hari gaare be ko, an sukkene do ken ya yi; a ga na ti gunbon nuxunten ni, an wa tiini a na yeeren ya saarana. Ken ya ni, sere nan maxa jia batulan ga, an ga najia batulan ga an ra ntaxa sere tongu koono.

45. Sere nta dabare yigana yaagu kanma.

A wure ni manne? Yaagu nan maxa sere ro fi ya, fi be falle ga nta siri ti an ga.

46. An ga na suranlen neene ligonten wari a ga digan ligun koono, a do i giri tillisen ya wure.

A wure ni manne? An ga na a wari leminen ga xirisindigaamun koono, a da i mugu xirisun ya yi.

47. Murunten ga na singi nan buusi, buusin lagarini a ya kanma.

A wure ni manne? Sere ga na golli bure yogo dabari, an golli bure ke ga na jia moxo wo moxo, a lagarini riini katti an yinme ya yi.

48. Seren ga na ti i wa i faten noqun su toxon koono, a lagarini du kaana ya.

A wure ni manne? Fi su ga na ri an ga, an ga na ti an wa gilli do ken batten ga, a lagarun ga an gilli do fi ya yi an ga riini nimisi a falle.

49. Nexu i taqen ga a do bone da a bogu an ga, i nta baana.

A wure ni manne? Misaale: An ga na soxo an ga ma fo kita, Alla tiiga; an gan kara yinme xa, an na manne bakka a yi?

50. Furen ga na ti i kaaran wa i watta, a na i giri siinen ya tu.

A wure ni manne? An ga na jii toora noxon ga, an ga na jai tiini toora ke da i tubogu an ga, a na a jii an wa toora ke jieme waxatin tu de.

51. O da xotte jigi wulle ya raqen rja, xa o da a jii sugo ya raqe; ken jia yaagu yi de.

A wure ni manne? Tuwaanana ga na golli jaasante yogo dabari, a n xawa xaranbelin ya golle yi; xa i da a wari ti xarangaanan yan da ken golle dabari, ken jiaana yaagun ya yi.

Faiyiyen demu jiaana ka yogo yi, sere gäbe da a sinma ti ka ke mukken yan fayi, xa i daga a jii kan renmen yinme ya n fayi. Ken ga, ke taali wa konini.

52. Koota su ra ntajiaana "baaba nuwaari ya".

A wure ni manne? Kara ntajiaana koota su an ga a ligen yigana, ma koota ga ri xotoyen ga an ga. Walia xa hadamarenmen ra ntajiaana koota su a yonkin sahan ten ga ni.

53. Nuxunnen siri yaaxo naxa.

A wure ni manne? Xirisen nan siri leminun naxa, baawo xirisen taaxunten ga ke be walla, leminen siginte nta ken walla. Ken ya ni i ga ti "nuxunnen siri yaaxo naxa."

54. An ga na kaccen ro jin ga, an na a walla a n sefi ya de.

A wure ni manne? Fi ga na ri an ga, maxa ti an wa a karabana; an taaxunu ya na an haqilen talata an gan xawa bakka ti kille be yi, ken ga fe an bakka ti kille ya yi nimisiyen ga a falle.

55. An ra ga ji be waqa, an ga na liixi a yi buru, an ga na ti an wa a waqa su, an walle a noxon ga ya.

A wure ni manne? Terende ga na ri an ga, an ga na juwu moxo wo moxo, an na an moxo gemundi ya de.

56. An ga na an kitten ro kunmen ga do fo batten ga, gelli an ga ma fo ke kita an na dudoxoto an na an kitten ken kita.

A wure ni manne? An ga na ro fo ya ti an na fo ya muurunu, an ga ma fo kita; an ga da ke be rondi, dudoxoto an na ken ken kita. Misaale: An da fo yogo xobo ti an wa a gaagana na fo muuru a kanma, selli hari an ga ma fo kita a kanma, dudoxoto an naabure ke xooni ken nan katu bakka.

57. An ga da a wari kitte ga dalla kunme ya, a da jemu ya jii non ga, ken ga fe a ga ma jemujii non ga, a na a faratini bakka ya de.

A wure ni manne? Sere ga mali fo ya, a da jemu ya wari ken fi ya, ken ga fe an ga ro fi ya a ga bono an maxa, an ntaxa ken fi fillana.

58. I be ga na i faaba jii yitte be kanma, an na dudoxoto gelli an ga ma kati segene yitte ke yi an na an taaxumoxon ken sirondi a wure, dangaano yogonu na ti an segenten ya ni, walla yogonu na ti an sege nan yanqa ya.

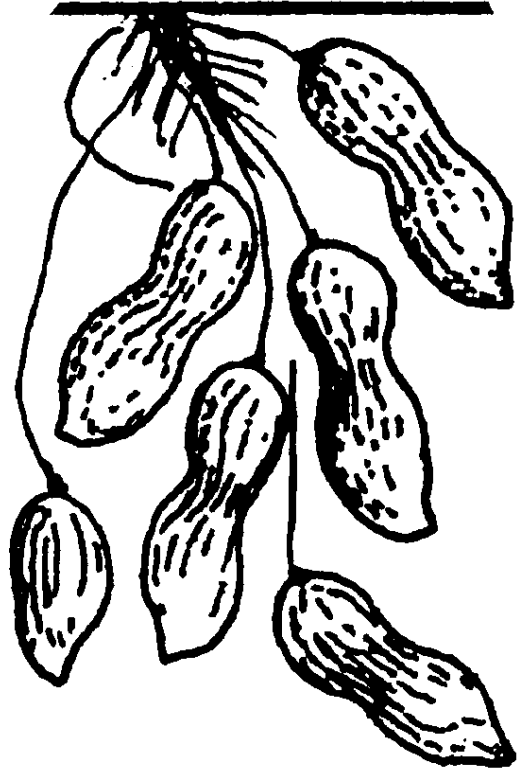
A wure ni manni? An ga da an faaba jai xarangaana yi, an xa na dudoxoto gelli hari an ga ma jia xarangaana yi an do tuwaanon nan jia doome. Walia xa an da a jii an faaba ni soxaana xooore ya yi, gelli hari an ga ma fo kita xo an faaba moxo, soron kun na a tu ti an xa ni soxaanan ya yi.

59. “Man na an maxa, man na an maxa tiga”, tigagumu filli ra nta faraaxini.

A wure ni manne? Misikiinu filli ra nta me haajun sirono.

60. Jintewu filli ra nta me mulondini.

A wure ni manne? Nke wa gajanga, an ken wa gajanga, o ga na gaja, ko na saalafiyen dabarini?

61. Sere nda jongi yoolaanan ga, an xa yoolene ya de.

A wure ni manne? Sere be ga sankuyen noxon ga, an xa sukke do ken kaman batten ga ti a ga ti fo wo fo an xa ti ken; an xa sankunu ya de.

62. Finkinten ga na ti: “O na gullasediyen dabari”, a kitten na xuruxutten ya kanma.

A wure ni manne? Misaale: Sere ga na ti i wa ka tagana, a gollini ya de, ken ga fe a kongen baane ra nta a sigindini.

63. Nma do an ma, ka ligonden ya ni, xa teyinfanqen ga na giri, be su ga a yi an na an ma ya mulla kanmun ga.

A wure ni manne? An ga da fo xanu sere da moxo wo moxo, an ra nta a xanunu a da na an yinme baga. I ga na an xanan do duna su sigindi, an na an xanan ya wuttu, xa i

ga na an xanan do an yinme sigindi, an na an yinme ya wuttu.

64. Yelingen do dongon filli ra nta waqa.

A wure ni manne? Sere ra nta jiaana jaare yi nan yille jiaana garanke yi. Walia soro filli ga najai sefene an danga doome, an ra nta soro ku filli su terinkana doome, baawo hadamarenmen ni haqila baane ya yi.

65. An ga na
makkanmuud
en ro tungon
ga nan ti xusu
xoron na a
sooso, i nda ti
i nta me
feqinyintun
walla, makka
ke nta riini
xura.

A wure ni manne? Xasu gollen ga ni ke be yi, baane su ga na ti i ke nta a dabarini, fulaana, an ya na a dabarini; ken golle ken nta teile kaane abada.

66. Leminun ga na ti: “O n daga daaru sanga noqun ga”, daaru ya n ligo i ya.

A wure ni manne? An ga da golle dabari fana, a ga ligo an ga baane, an wa a fillana; xa a ga na bono an maxa, an ntaxa a fillana.

67. An danpini finkinten yellun ga ta baane ya, fillandi ntaxa kitene.

A wure ni manne? An ga da sere janba fi baane, an da a xarangundi wo; fo bure ni sere xaranmoxo ya yi. Sere ga da fo su jia a ga bono a maxa, ken jaaana a da xaranmoxo yayi.

68. Sere nta xawuye kuunu dugaane kaara yi.

A wure ni manne? Seren ga na jii xawuyen kuunu, maxa a ku an dugaanen kaaran ga baawo a riini nexu i kuyen ga ya na a yaaxen toxo dugaane ke yi.

69. An ga ma nan toxo i soxubanxanmen da, an na a toxo i nellanxanmen da.

A wure ni manne? Sere be gan xooran ga, a wa sirono an danga; gelli hari an ga ma a toxo no ti an sere xoore ni, an na a toxo no ti a ga da siroyu ku beenu kun jia an danga.

70. Lenjan ga na ti i nta sirono nan tungumen ya falle, a saareyen do nan kallen ya n gemu.

A wure ni manne? An ga da a wari hadamarenmen ga yaada loolo yi, a na yaadayen beran ya yi. Misikiinen ga na yaada fo kanma, fo be ga nta a maxa, ken yaadaye teile minna yi?

71. Sere nta du toqo tunguro kanma nan ti an wa jiijie maxansefene.

A wure ni manne? An do sere ga na kafi, na a kaman janba a maarenmen jon ga, ken janbaye teile minna?

72. Goqe ga da fo toxo noxo yi, a ma a jii non ga ya.

A wure ni manne? Sere ga na ri katta an ga, an gan xawa siroye be jiaana a danga, an ga ma katu kenjaana a kaman da a wa jiiini a seye ya nta an danga a koota.

73. Si wa do i yinme yi, faabarenmun xa ti a wa suudene.

A wure ni manne? Korin wa seren walla fi gäbe yi na a jii xa soron wa a walla a ligun ya ni. Misaale: 0 ku Sooninko, o n gaba futon ya sorono jiaxamen ga, xa o maxa yere korin yan sikki seren ga maaron sorono jaaxamen ga, hari maaro ga feti misikiinanfo yi. Ken ya ni, sere be ga na maaron soro wuron ga, i ga na ti kaati ni fankaman ya ni, a ya n xawa ke taali koono.

74. Soron ga na an taanun bogu an wure, an kittun ga Allaya maxa kanmun ga, an nta xenne.

A wure ni manne? Soron ga na kafi nan ti i wa an bakka raqe yi, a na jii Alla yinme yan da an ro raqe yi, an ra nta bakka raqe yi de. Alla ga na sere be wurugi, hari soron su ga na kafi ti i wa a kaman bonondini, i ra nta a bonondini.

75. r)uno xase ga da sigi toxo an da, an xa na taaxu toxo a da.

A wure ni manne? Sere be ga sirono an da abada, xanjondifi ga na ro an do ken kaman naxa, a ga na an xanjo fi be yi, an na yaagu toxo a yi. An ga ma fi be toxo soron kuttun da, an na a toxo a ken da.

76. An ma da a soro, an maama da a taxandi, an ken nta kumene.

A wure ni manne? A wa xo saasa debigumen renme, digaame be ra ga nta konini debigumen kan falle,

ken digaame ra nta muxini debigumen renmen ga. Fin ra ga nta sirono sere be falle, gelli fin joppaadu, maxa a falle koyi ken kaman ga.

77. Furen ga na muxi i wanqindan ga, a do mexen kутten teile laaxara ya.

A wure ni manne? Sere be ga an fin yinmankaaxun ga, maxa an du toxo a da muqe, maxa ti an wa an fin muxundini ken kaman ga. Walia xa an ga na jai an moxon koono sere da kuudo a nan katu tongun do gaaren bakka me yi, maxa digaamen yogo ko an ga a yogo toqo no.

78. An ga najii taxandindaanan yaaxaranjoron ga, an ga nta a butten ga, a mungunu an ga ya.

A wure ni manne? Fi ga na jai riini an ga, a nan ro an do an xanan ya naxa de. Sere fi ga nta ligi sere da, a fi ra nta dorono a kaman maxa; abada a na du ya jalagini a kaman da. Hari teraanan ga na ri nan giri tereran ga, a na fo sirun fallana i ligun soron ya yi.

79. JSfexen ga na bogu Laasana jalan ga nan ro Fuseenu jalan ga, harisa a ma funun ma firi.

A wure ni manne? An renme yogo wa Faranci, yogo wa Konko, xalisi yogo ri katti an ga nan ti an renmen yan da a xeyi katti an ga. A da a jii i ti ke be ga Konkoyan da a riti, jaaxa a ma giri ken ga xa Farancinken yan da a riti. A jia moxo wo moxo, xalisi ke ma i faaba firi.

80. Sere gäbe wa an tirindini nan ti xori sugunlenmun ri, a na a jii xa hari sugun maanu nda wuyi gunnen ga, a n lirji a da.

A wure ni manne? Xananxonne, abada a na xanansefon ya koono an danga a na ajii an xonnaaxun wa a sondonmen ga. Sere gäbe wa tiini an da "xori an wuyi jamu?" an ga na wuyi bonen ga ken ya n ligi a kaman da.

81. Sanba soxo a ma a kita sakkati Haadan fomuura.

A wure ni manne? Sere be wa i naxaanen siitini soxen ga siine wo siine, ken ga ma a kita siine be, an ken be bootonlenmen ga an feqen wure an ga jiaagandini do deben ga, an ken ya na a kitana ba? Gollijiangaanan ma fo kita noqu be yaala lenburen ya na ken kitta ba?

82. An ga da an sooman xeyi nan yille leeteran roono a kitten ga, an sooman tanbon wa Allayi.

A wure ni manne? An da sere wara fi yinmankaaxun ga, an yinme ga yille gilli do ken fi ya, an ma saxu ken sere kellifaadaaxun ga ya.

83. Sere ra nta du toqo yitte kanma na yitte kita, xa an ra wa du toqo sere yi na sere kita.

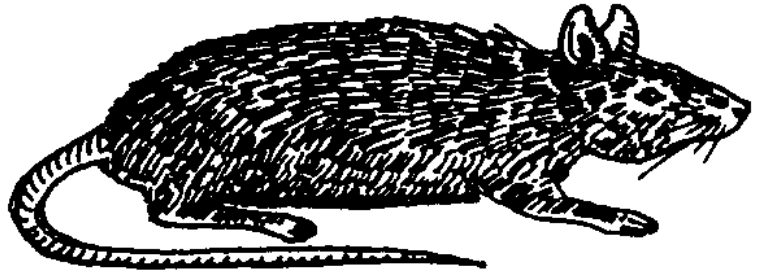
A wure ni manne? An do sere gäbe ra wa me tuunu do sere batten ga, an do ken kaman ga na hari kuti, an do kun soro nta kutini. Yaaxen wa yaaxon koyini me yi, xa a ra nta i fatana.

84. Lemine ke be ga sin tu, a do sin ga da lemine ke be kari, i su ni leminan baane ke ya yi.

A wure ni manne? An ga fo be tu moxo buru, abada an toqo ken fo ya yi. Misaale: Sissetan xooren nan gaba toqo sin ya yi. Kenya ni, duna fo wo fo su ga a yi, sere nan maxa fellite fon ga ti “n ke wa ke tu burun ga.”

85. Jxliijie fanan ya ni jiiijien ga, kutte ke su toxon ni fo tana bogu ya yi.

A wure ni manne? Fi su ga a di, a na a joppaadun ya maxa. An ga na fi siren joppa, a ga daga loolo yi, ayiwa an ya na toxo siren wuttu. A

wa xo fi buren moxo, sere be ga na fi buren joppa, fo wo fo ga ri wäre ken noxon pa a wa xo an ya ga da ken sabaabu. Ken ya ni, fi su ga a di, a na i fananpun ya maxa.

86. Taanun filli ra nta roono doome jin pa.

A wure ni manne? Fi ga na ri an pa, an na a dangindini ti haqile ya yi.

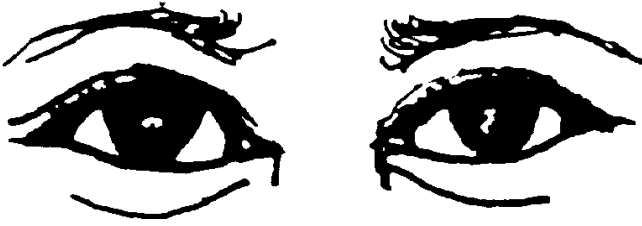
87. Kagandaarinyille, halaale ya ni xa toxoburu wa do a batten pa.

A wure ni manne? Anyinme xalle, moxo su ga na lipo an danpa, an ra wa a jiaana a yi, xa soron ra wa an jalagini do an yinme halaalen batten pa. Misaale: An ga na an xalisin wutu nan daga sanga ti a yi, sere ra nta fo wuttu an maxa xa an xooni da fo jia an do jalagi gan xawa.

88. Seren ga na ti i faranfaren ni, a ma kijie sunqun wutte yi, yillen ga na kare, soron wa an walla.

A wure ni manne? An ga na ti an ra wa fo da, ayiwa an na a jiaana ya de soron na a wari.

89. Yaaxe nta tigene xa a wa likke xote tu.

A wure ni manne? Golle be an yinme ga a tu ti an ra wa a da ma an ra ga nta a da, hari an ga ma ro a yi, an wa ken tu.

90. Teyinfanqe, fujiuxutinde, neqe nta a yi de.

A wure ni manne? Golle be an ga a kanma, koota su an ga fonne fonne jiaana, a ga dalla wo dalla ken golle riini tinme ya.

91. An ga na mukken bisimilla xannen ko, an na a wara kille xannen xa koono ya de.

A wure ni manne? Misaale: An ga na bulubonda dege an ten ga xaaxon ga a nan soxo, a na ajii a muson wa an maxa de, baawo a giri i kaara ti i ri fo ya muuru.

92. Girijon tin lenme do girijon tin xoore, girijon tin lenme ti girijon tin xoore danga: "Mani xa n da an wureedun finandi kundu?" A ti: "Nrenme, ke be ga da a finandi, n ga na a wari riini, n wa a koyini an ga." Gundunyinben ga ro a ti renmen danga, a ti ayiwa an moxon sirondi, ke be ga jia sabaabu yi na n ke wureedun finandi, a wa katta o yi.

A wure ni manne? A misaalen ni kallen ya yi. An ma do an faaba, i ga na kara, an ga na lasame i daga noqu, kallen ga na ri an ken yinme yi koota be, i ga daga noqu be an wa ken tuunu.

93. Sirowun jaagun ga najii sere be maxa, lellen ga na ri a wanteeri de, ken ga fe kiyen ga na xenu xafun wa an maxa.

A wure ni manne? Hadamarenme, waxati ke be an ga sagan ga soron maxa, du toxo i maxa ken ga fe soro ku beenu ga da an wutu kanmun ga, an ga na ti an wa an fin xotondini kun soro kanma su, i yan riini na an fin yanqandi xadi.

94. Fi baane wa du yi, sere su ga a du an wa a mulla an nan jia a yi, xa an ga na jia a yi an nta a mulla a ga konini an danga.

Sere be, gelli Allaga na an faaba jia sere wuruginte yi, an ri an xoto an faaba yi su. A n ligi an ken da an nan dangi an faaba wurugintaaxu ke yi, xa an ga na dangi a yi an nta a mulla sere ga a koono baawo a wa xo ken ga i ga da an faaba naqasintaaxu yogo ya ko.

95. An ga na lemine banbu a ga na an xijii, an na a sedde ya de.

A wure ni manne? An ga na hinne seren ga, a ma hinneye ke tu a xusi yille na an fisirinwara, an xa ga jii siga be yi a danga an na ken walla ya de.

96. Yogo sugo ga ma kara, yogo maxafonji nta ligono.

A wure ni manne? Yogo bone ni yogo xeeri ya yi. Yogo wa du yi hari jiaxame nta a maxa xa bonnen ga na jaa i ga na sadaxa be bagandi, a ken na daga i noxon faga.

97. Na gangon toxo deben ga, taaxe nta fayaaan ma danga.

A wure ni manne? I nda a gangu ti kaati fulaana kangun fayi, an xa wa a tu ti an renmen ni fayaaan ya yi, an ma xawa taaxunu de. A misaale: yaala kaagumen ra wa dagana taaxu na a jia masalangen ga na ajii dullen wa a kan gaba?

98. An ga ti: "N wa in xattin malasondini", an na yogo ya xatti xayen kanma.

A wure ni manne? An ga nta gollini, yogo yan gollini katti an ga.

99. An ga na sere jiaaga fiini sikki ya, a ga na an kuma a yaagun nan maxa an raga de.

- Afana, an ga na ti sere danga: "N wa a mulla na an renyaxaren yaxi" a ga na an kuma, a ga na ti xannu ya na a kanma, ken yaagun nan maxa an raga, a wara tanni baawo a ga dalla wo dalla a riini a kini sere ya yi, a yinme ken nta riini a yaxi.

- A filla, sere ga na jai yiran wanqini an ga na ti: "Fulaana, an na an ji mexento ku kini in ga", a ga na ti i bara, a yaagun nan maxa an raga. Taaxu, a ga dalla wo dalla a nta i minni wo a nta teile i ro lallen ga, a wa i joqo an ga a walla.

- A sikka, an ga na ti naaburigumen danga: "N ku, koota naxafa kini in ga" a ga na bara, ken nan maxa digi an ga

de, gelli xaalisi ke ken ga mapeme na a toxo, a ken wa jiemene na xaalisi ke toxo.

100. An ga na dinkan xiili batten wari, maxa kaawa dinka ke xiili batten ga, kaawa ke be ga da a xiili.

A wure ni manne? An ga na golli xoore wari, saado an ga kaawana golle ke yi, kaawa a dabarindaanan ya yi.

101. Sere be ga na ti ma i ga da guno ro tuure ya, a ga na ajia a da golli xoore jia, a ga ma a jia xa digan xoore ya ni a ga da a ko.

Wari moxo siren da danben faga.

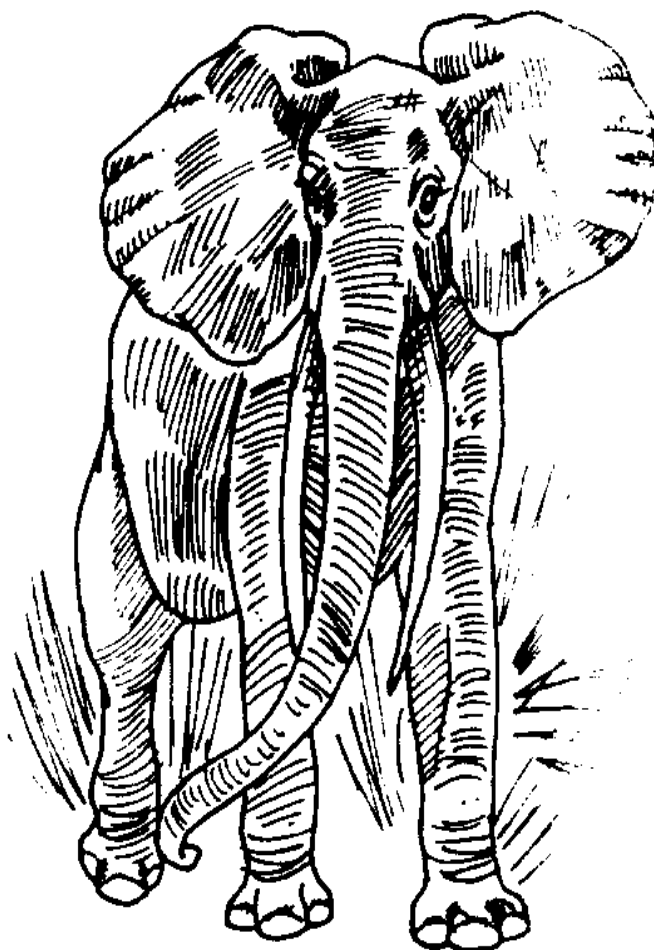
A wure ni manne? Sere ga *najia* danbigume yi moxo wo moxo, an na an du raga sere xa yi ya de, xa an ga na an du wara xo waxante an do an käme danbigumaaxu ke an ga na daga tungan ga i kun nta danbe ke tu, i kun yaaxen na an siginte ke ya yi xoyi i ga ti: "Tuga nta danbe tu xa a wa wandi ren siren tu."

102. Jiduuronta malasono.

A wure ni manne?

Misaale: sere fana da te yogo soxo, a ma a fata;

sere filla da te ke soxo a xa ma a fata; sere sikkandin da te ke soxo na a fata. Ke taali konini ken me ya yi na a koyi ti

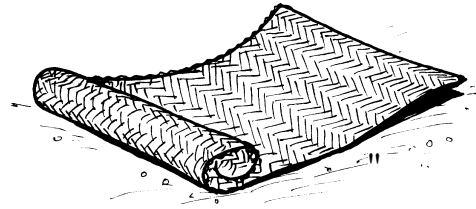
soro nta baana. Sabaabu yogo wa sere yogo maxa, a me nta sere yogo maxa.

103. Booton duuron ra nta sikki.

A wure ni manne? Misaale, an wa gollen ga seren danga an xa ma yige; an ga na ke taali ko, a wa faamini ti dullen ya na an ga, do an ga ma yige su an ra ntaxa golli. Walia sere xajinten ni, a nta dugene yigene; an na ke taali ko na a koyi a yi ti a ga ma yige a ra nta arafatu kitana.

104. Texe boyi an ma mukke wari.

A wure ni manne? An sere sire ga na laahidun kini an ga ti i wa riini an bangen ga. A gan xawa riini an bange koota be, an da baase xoore dabari a kaane. Ayiwa fi karabante xusi an sere sire ke banta riyen ga. Kenya wure ni ke taali ya.

105. Wullinlenmen na wullixooren fanqana na i toxo xatangen ya noxon ga.

A wure ni manne? An do seren ga xatanga, fi gäbe ra wa roono axa do me naxa xo: yaawasaaxu, gajange; billati yaxaren do yugon xatange. Kenya ni, an na ke taali ko na a koyi ti xatangen majia.

106. Sere nta i taqe yigande tu, xa an wa an taqe sefe ken tu.

A wure ni manne? Kan noxon ga, soro beenu gemunto ga feti, i wa me kaaran tangana. Xa i be ga na xeetundi, a gajallenman wa a tuunu ti a na do i ke ya yi digaamun daga moxon danga.

107. Kayen sirowu nta sikki a yinme wure.

A wure ni manne? Ke konini sere ya da, sere be ga sirono wandun ya danya, a ga nta sirono katti i yinme soron ya. An gaba konini toxo muuraanan ya danya.

108. Sere nta te fuyono i yaaxon ya na a daari i kofen ya.

A wure ni manne? Ke ni yugo yogo ya yi a ga na giri tereran ya nan ri i kaara ma a gan saage, sere su nta jigini a yi kan noxon ya, a wa fo sirono be su yi. Xa, a dan ken siroye kaadunkon danya, a diginten wa a yaxarun ya. A da ke taali ko i danya na a koyi i ya ti sere nta fo fuyono i yinme soron ya na a yia wandi soron danya.

109. Samaqen ga na bogu ti an taanun naxa yi na guma be toxo an kitten ya an na ken ya roono a yi de.

A wure ni manne? Jaare yogo ri Sumaaren jiaaga, xa bito kaane saado jaaren ga riini, xalisin kasaaran jii ga da Sumaaren kita.

Ken do i moxo su Sumaaren ra nta jaaren kittiduro walla teile, a da jaaren ku na ke taali ko a danya. Fi ga na ri an ya nan an jii alihaala be ya, an na a dangidini ken moxo ya yi de.

110. An ga na xolle kurunban taaxunten wari xesindikken kanma, an na a tu ti fo ya na a yi.

A wure ni manne? An ga na xuso faranfaren wari kan noxon ya a ga kori yaxini, duuru fe, fo yan da soron barandi a yi.

111. Saado an ga jigini an xenuran ga, jigi an kontiran yayi.

A wure ni manne? Yugo yogo ya ni, a duge yaqen nan gaagandi saxan ga. Kootayi wuron ro yaqe ke yi saxan ga, a koota a do yaqen gaja. Sere yogo da ke taali katu yugo ke yi.

112. Jijoxintenrantaaxoorene.

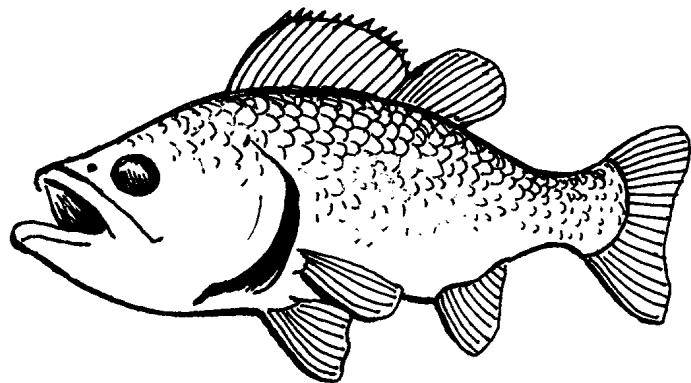
A wure ni manne? Denba do Hanmadi ni menjangu yi, xa Seyitaane wäre i do me naxa ma Denba ga Hanmadi kaana. Soron sefe i naxan ga na i gemundi. Denba nimisi i ga da Hanmadi ka. A ti a Hanmadi nan yanpa i maxa. Hanmadi xa da ke taali jaabi a yi.

113. Selinge nta fo buren jegejegene na a wara i renmen wure.

A wure ni manne? Bakkari mali i renyugon ga ti a nta teile tereran ga ma a gan yaxi, xa renme ke ligu feti ken ga. Saaxen da a xiri na a gongo na ke taali xa ko a danga. Kenya ni sere nta killi bure walla i renmen wure.

114. Sere nta i kittidunjiexe walla do i taadunjiexe batten ga.

A wure ni manne? Sere, an ga golle be yi an ga fo kitta a yi, noxoxooraaxu nan maxa an wutu na an bogu ken golle yi na ajii an ma golle tana kita fo be nafan gan xoora golle fana ke yi.

115. Digan faranfare do tonrju feti baane yi.

A wure ni manne? An ga na jii tanbo wuttu sere yi, maxa an neenen ligondi na digaamu ko kuudo an ra ga tanbo ke kitta moxo be na a jii xa an ra nta digaamu ku bagandini ti i yaaxen ga, ken riini ti yaagun ya yi.

116. Kangen koyi a tuwaan ga.

A wure ni manne? Moodi da i moton roxo Jala yi ti a wa teile i yaqen tumsi debe yogo yi. Jala kori moto ke girindini, Moodi ri na moto ke girindi Jala danga, Jala yaqen da ke taali ko. Ken ya ni, sere, an ga nta ke be tu, an nta a tu ya.

117. Sere wa gede soxono lenki, xunbane daqu kaane.

A wure ni manne? Fo ga na jii sere maxa waxati be yi, an nan xawa an kiilen toqo an yinme di ken biren ya yi na fo sirondi, baawo fogumaaxu nta duumene. Kenga, naaburen ga na hari ri gerne, an wa toqo sutara di.

118. Yaaxanjin bakka do nafan ya yi.

A wure ni manne? Amara ga jii teile Faranci, a faabatugunnen wu. Soron ti faabatugunne ke wuunu mani ya? Yugoyogo xusi ke taali.

119. JSlexenlenmen ga na i yinmen toxo saagen wure ya ni a ga jiaana dooton ga.

A wure ni manne? Seren ra wa fi yogo da, an nta dugene na a dabari kuudo soron nan maxa an fi tu fane yogo ga riini giri do an batten ga na an fiinun bonondi.

120. Mexe wa mexe kuttu.

A wure ni manne? O da a wari safayen gaben ga fanqaanon ga, i xa ga na me kita baane ya na i funen fanqana. Ken wa a koyini ti baane safayun jaarabi diinanta

baanen ga. Ken ya ni, sere ra ga fo yi moxo wo moxo, sere yogo nan xoto an ga.

121. Sere nta roono funundinme di ti funuxoqe nta katini an ga.

A wure ni manne? Keni yugo yogo ya yi, a nta goyintime mulla. A da yaxare yaxi, be su xa wa a tu ti yaxare ra nta jiaana goye falle. Koota yi yaqen ga da goyen tiidindi konpen noxon ya, a ti yaqe ke na goyen bagandi sellan ga baawo i nta goyintime mulla. Yaqen xa da ke taali katu a yi-

122. Sugo be ga xaasana, daqu nta ken ya.

A wure ni manne? Yaxaru filli wa ka baane ya, i su kiinanu wa tungan ga, xa baanen kiina dagayen wa siino sikki ya, fillandin kiina dagayen wa siine yi. Nai toxo masalangen noxon ga koota yi, fillandin ti i kiina dalla tungan ga, yaxarin baane ke xusi ke taali ko. An kiina dagaye, siine baane, an ti i kiina dalla; i ke be kiina ga da siino sikki jaa xa, i ke tiini manne?

123. I da mukke ro i xatti minne ya yi, “xa jaatigi, an na naanu manime xanma?”, a ma ken bogu a danya.

A wure ni manne? Koota wo koota Bilaali wa hattayen sorono Saajo da, a xa a nta duran golle yi. Saajo da Bilaali tirindi koota yi ti a na hattayen jonkon kitana kan moxo?

Bilaali da a jaabi ti ke taali ya. An wa fo sirono sere yogo yi, xa an nta a mulla a kaman na fo ke kite moxon tu.

124. Waxanten wa wullinkan tu.

A wure ni manne? An daga fayi ka yogo yi i da an raga na an katu ma an yinmen ga botene. Hari an ga ma fayiyen wara, an ntaxa teile fayi ken ka xooni ya xadi.

125. An sugon do sugu jaxatankanbaanan ga doome, a xajiaana jaxatankanbaanan ya yi.

A wure ni manne? An do soro ga na jia terallenmo yi an do i ga nta baana jikku yi, an xa jiaana xoyi i moxon ya.

126. Sere ga na i raqen faga futukaawanten ga, a na a jii a sefindijin wa an raqen di de.

A wure ni manne? Sere ga na ti i wa mobili xobono xasu mukke a wa jiiini mobilin jonkon ya na a maxa.

127. Kennun yaaxen na i kaananken ya yi.

A wure ni manne? Teyinnun naxa, yaxarinfanan ga na fi be dabari, a kappallenmon xa na a me dabarini ya.

128. Fo sirenyinmeya na i du xobono.

A wure ni manne? Yigande gaagaano filli wa yiganden gaagana me kaaran ga, xa baanen yiganden ga ma jieme, baanen xalle nta xobene. Ke be yiganden ga nta jiemene fane da i kappallenma ke tirindi ti mani saabuda a yiganden ga jiemene fane? A da a jaabi ti ke taali ya na a koyi a yi ti i na yigandi siren ya dabarini.

129. Funen menjanmaaxun nafan ni an guman ga na jolo yitten ga, a na sege na a yanqandi.

A wure ni manne? Misaale: moto nta Moriba maxa xa moton wa a menjanyen maxa; Moriba ga na jii teile noqu yi a do menjanye ke motonyan teile.

130. Serentayaage bagandini an ga nta an kitten tarana.

A wure ni manne? Sere ga golle be ya, an na ken ya nafan yigana.

131. Sere nta kuuto xobono na a toxo ganmen ya.

A wure ni manne? Sere nan maxa saxu sere yi na a jai axa ma kafi.

132. Sere ga da i ta filla dinmun ya, fanan ya n liyo a yi-

A wure ni manne? Sira da mangon wutu nan daga a gaaga debe tana yi, xa gaaganden ma liyo a yi. A ma saage katti ken debe xadi nan daga gaage. Sira ti i do mango ntaxa teile ken debe yi baawo fanan ma liyo i ya. A da ke taali ko.

133. Killijeye be ga an do an saaraanon naxan laatondini, maxa daga do ken kille yi.

A wure ni manne? Sere, maxa ro golle ya golle be falle ga nta siri ti an ya.

134. Hanmi be ga sugon ga, a me nta a xeexendaanan ga.

A wure ni manne? Biraama yaqen da fo gäbe tirindi a yi sellen ga, a xa hari sallintiyen nta Biraama maxa. Biraama da ke taali katu i yaqen ga.

135. Haqile ga na fo be muxundi, haqile ya na a bagandini.

A wure ni manne? Sere, an do soron ga na jai sefene maxa a jia xoyi i kun ga nta fo tu baawo, haqilen ya na i xa yi xoyi an moxo.

136. Sere gäbe wa soyini an danga, xa foren ya na a kanben wure.

A wure ni manne? An do sere yogo ra wa sangana, axa ga soyini, xa a kama nta an xeerin mulla.

137. JMogonme nta likke wuttu a ga ma xaasa ya falle.

A wure ni manne? Ke konini sere ya danga sere be ga nta fo jiaana soron ga ma a jalagi ya falle.

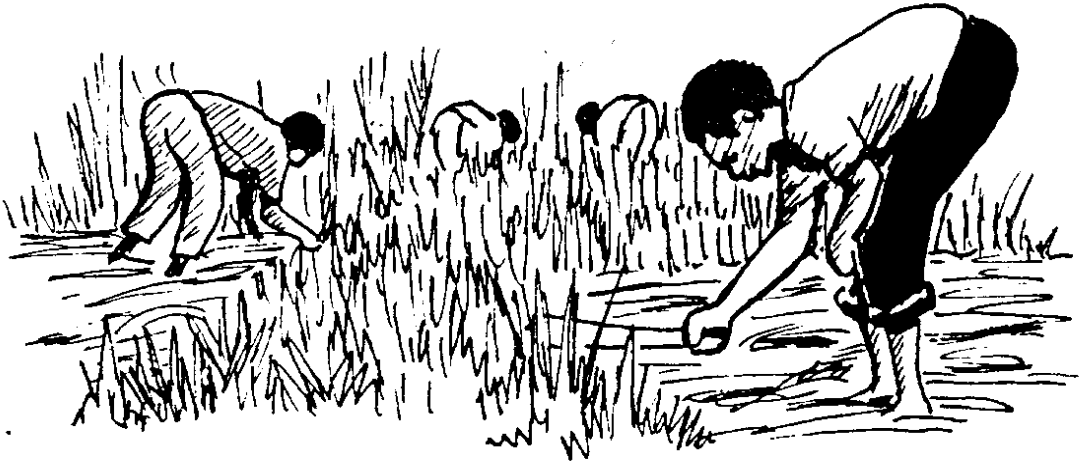
138. Toro kutuye da wulle sobindi.

A wure ni manne? An da tanbo fana wutu sere yi an ma a tuga yaala, an ga na ti ken kama nan yille tanbo tana roono an ga a wa dugene ba?

139. An ga na gotontan kunmu kabi jaaba, an yinme wa xenne tanmundin noxon ga.

A wure ni manne? An ga na ti sere su ma an ga da a nanbara, koota ya ni yogo ga riini an xa yaaxon wanqi na ajii aji ro ayi.

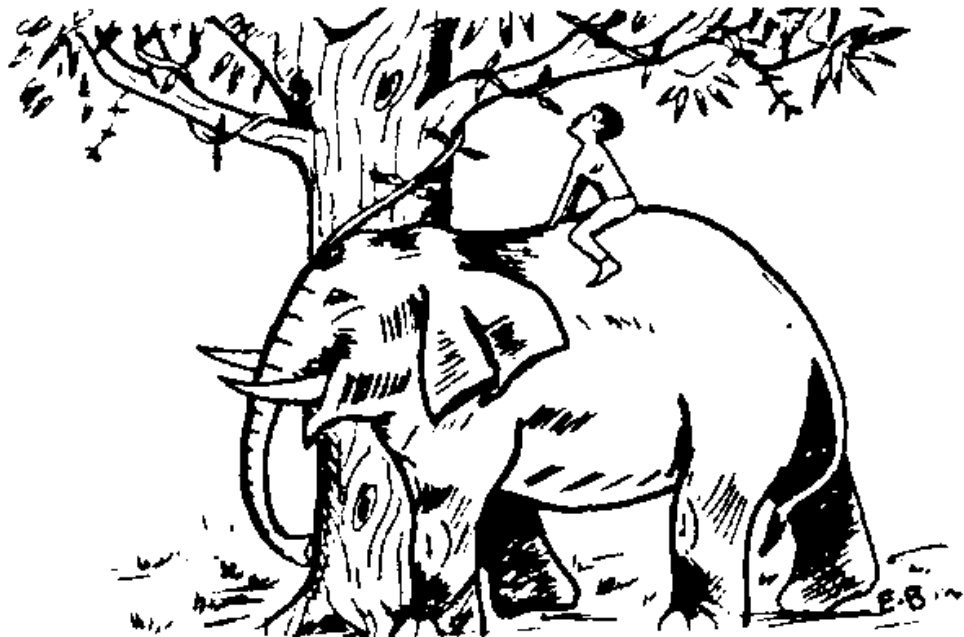
140. Taaxaana ga da teraana soyi, a toxo gunnen ya yi.

A wure ni manne? Soxanbelin ga da soxaanan soyi, a wa jiini xaaxon ya n bono. Soxaana do soxanbeli ga jiokko kiteyun ya, xaaxon ya n bono.

141. Sere be ga tuuren fallen ya, nigije nta ken kaman taanun katta.

A wure ni manne? Renmun gabon ga sere be maxa tereran ya a do renme ga nta sere be maxa tereran ya, i nta baana.

Soyintan digaamu, do masalan digaamu

1. Kepa yugo yogo ya yi, a ga teile i leminayaxaren bange, kanmen xusi a xata. Aga da a kita nan ro leminayaxaren konpen ga baane, a xusi du toxo ti: "Eeyi, a nda ligo kanmen da a na i nuxullenmun texe!" Jaaxa kiinen wa non ga. Kiinen da du toxo: "A kutini an ga minna yi?" A ti: "Ee, sellangake!"

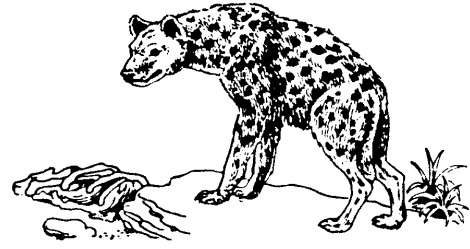
2. Ke Kamara yugo yogo xa ya ni, a giri ti i wa teile i leminayaxaren bange. Ada tagayen waxa, jaaxa a ga da tagaye ke waxa, tagaye ke falle doori xootinten ya na non ga. A ga da du wutu birrrr!!!, a xusi jia xa bippu doori xootinte ke noxon ga. Kiinen xusi toroson jia xa patti!, a ti ko ni? A ti: "E! n ya ni", a ti: "An ken ma daga in muuru in faaba yi nan ti xunbane o nan furute katti dooren ga o na a xooti?". A ti: "Iyo, a xooti ya siri de!"

3. Duna, renmu sikki ya na a yi. Duna ren fana fanan ni sere be ga dangi i faaba yi, yogo wa du yi a konto i faaba yi, yogo wa du yi a da i faaba baga. Kuya ni duna yi. Ma an dangi an faaba yi, ma an konto an faaba yi, ma an da an faaba baga. Duna ni ku soro sikki ya yi.

4. I da gunnen yelingun su taxandi gundufoonin naxa. Sere su ga a di, i da an xallen kini an ga. Xa i ti sere be ga na nexu i xallen ga, an ga na nexuyen sefen ko tanni i na an

karini ya. I ga da
taxandinden dabari,
firigen daga gemu

kanjaane yi, a ken do jaaxaliyen wa
me yi. Fiirinfiraane daga gemu
turunge yi, turunge toxo a ragana ti
kanpo ku ya yi. A ti: "A! kanpon
faayi, tiyu nta i ya." I ti: "Turunge,
an nexu ya ba?" A ti: "N ma a ko, n

ma a ko de!" A nda a faayi na a faayi a na ti: "A! fallinxotte
ke, tiye nta a yi, kunkun faayi!" I na ti: "Heyi turunge, an
ga nexu an nta a koono!" A na ti: "N ma a ko."

5. Leminun ga na noonen kutu nan ti sere be nda ke waxa an wa kalla, ayiwa hari an ga na jii tiini gaaren ni, maxa a waxa de, an na a goori an na ti: "Leminu, xa da gaare ko." Ken ga fe an ga na daga a waxa, a nda jia tongu yi, an teile a kутten laxami laaxara ya.
6. Keyugo ya ni, gaaranten ya ni, a ga na ti "n ti" baane tanni a su gaare ma i ga a taagumancana nan ti gaarante. Koota yi, kuren giri nan ti i wa riini xenu deben ga. A giri gunnen ga a da a ko deben da ti kuren wa riini xenu deben ga. I ti: "He, fulaana ni gaaranten ya yi, kaati ya ga da a ko xa daga xa haajun ga." Ma bire be kuren ga tinko deben ga, a xusi giri nan xaaru ti: "Hee! xa ga ma giri in gaara fanon da deben kara de." Ken yinme du ya ni i ga da a tu ti ke kille xalle ken baane feti gaare yi. Ken ya ni, hadamarenme, an ga na sanga ti an du yi tanni hari an fi sooben ni sangen ya yi. Ken yan riini fo tooro an ga kaane.

7. Sere ga na furute katti an ga nan ti an na i ku duna, an na a ku yaxare baawo yaxaren yan jiidini a ga jiaana ka yi, kan yan jiidini a ga jiaana debe yi, deben yan jiidini a ga jiaana jamaane yi, jamaanen yan jiidini a ga jiaana duna yi-

